

IN NOMINE SS. TRINITATIS

Auctoritate & Consensu

Amplissimi Medicorum Collegij in celeberrima Academia WITTEBERGENSI

De

VARIOLIS ET MORBILLIS,

PRÆSIDE

*VIRO AMPLISSIMO, EXCELLENTISSIMO
& EXPERIENTISSIMO*

DN. MARCO BANZERO

Augustano Med. D. & P. P. celeberrimo, Facultatis

Seniore Venerando, ejusdemq; h. t. Decano Spectatissimo,
Præceptore, Fautore & Promotore suo reverenter
colendo,

PRO LICENTIA

Summos in Arte Medica Honores

& Privilegia legitimè capessendi

publicè disputabit

SIGISMUNDUS GRASSIUS

Steina Silesius.

ad diem 29. Martij

In Auditorio Majori Horis ante- & po-
meridianis.

WITTEBERGÆ,

Ex Officinâ Johannis Röhneri Acad. Typogr.

ANNO MDC XLIX.

Mbr. inv. 2852

Pathol. spec.

687 4.

八八八

STATIM ILLATUM QUIT

תְּמִימָנָה כְּלֵבֶשׂ וְלַבְּשָׁרָה

•-סְבִירָה וְעַמְלָה כְּאֵת שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁמָן
יְמֵינֵךְ וְזָמֵן תְּמִימָה וְעַמְלָה

THE COUNCIL

ОЧЕВАД ОСНОВАНИЯ

Q. D. B. V.

Th. I.

Variolæ & Morbilli ut sunt Morbi omnium frequentissimi ita non raro s' ne Medici, si non Medicinæ, opera persanantur. Aliquando tamen, in Epidemiis præsertim Constitutionibus, eximia est illorum malignitas, cui tantum abest, ut absq; manu medicâ sufficiat *vñcti* Quæc *integre*, ut vel Medicorum peritissimorum consiliis auxiliis adiuta succumbat. Non igitur oleum perierit & opera si affectuum horum, cum caussis & curatione sint affines, examen loco Exercitijs Inauguralis publicè ventilandum proposuerimus. Qued dum comitante Deo tentamus, viae Scriptorum Medicorum meritô insistimus, ne vel sine Methodo peregrinemur, vel compendiosiorcs quæsituri semitas & scopo planè forsitan aberremus. Sit itaq;

I. DEFINITIO.

2. *Variolæ*, rectius forte *Varioli*, à *Varis* vel *Variando* dictæ videntur: *Morbilli à Morbo* qu: parva *Pestis*. Hæc enim non Italij tantum *Morbus* dicta per excellentiam, sed & Latinis ex quibus prodeat unus saltem *Ovidius*:

Strage Canum primo volucrumq; aviumq; boumq;

Inq; feris subito deprensa potentia Morbi est.

7. Met.

f. 25.

3. *Arabum Synonyma*, si quis vocabulorum portenta vult, ideat apud Mercur. & alios. Sed quid ex Antiquorum monumentis? Num sint Græcorum ἐκθίματα, ἔχαρθματα, τερ-
χίσματα, Herpetes? Num Latinorum papulae & pustulae. Num potius incogniti fuerint illihi affectus? Nos licet in hanc sententiam vix consentiamus, Litem tamen non contestabimur, accensendam quippe quæstionibus Logicis, quæ ad Artis opera nihil conducunt. Si quis tamen configentium aciem & ar-
ma desiderat, videat hinc quidem Manard. l. 7. ep. 2. Minadoum.

A. 2

1. de

I. de Vat. & M. c. 5. Joh. B. Sylvat. Controv. 91. Sennert. l. 4. de Febr. sc. 12. Illinc autem Valeriol. l. r. Enar. M. 8. Garz. Lop. l. var. lect. c. 5. Mercur. l. 1. de M. P. c. 2. Conring. Disp. de Variol. & Morb.

4. Variolarum igitur & Morbilli; Nomina ut usu recepta, ita cum obscurioribus citra piaculum non permutabimus. Ne autem & hic hallucinemur, expediemus illorum Homonymiam, & per *Variolas* quidem intelligemus pustulas eminentiores, quae suppurantur Germ. Pocken vel Blattern: per *Morbillos* vero Maculas illas s. Tubercula, quae citra suppurationem discutiuntur, die Masern: quamvis nonnullis hunc ordinem invertere placuerit.

5. Describimus *Variolas* quod sint Pustule in Cuta partibus q. Cuti analogis, ex humoribus peculiariter corruptis & malignis, motu Critico per Febrem exortae, cum pruritu & subsequente suppuratione. *Morbillos* quod sint Tubercula in iisdem partibus, eodem modo, cum febre non tanto vehementiore orta, sed per discussionem insensim disparentia.

6. Generis loco *Variolas* describimus, non per Febrem, quod quibusdam placuit, licet Febris sit morbus primarius, sed per Tumorum aliquam speciem, & quidem per *Pustulas* quod suppurentur, quamvis id a multis qui genus hoc etiam *Morbillis* tribuunt, non attendatur. *Morbillos* per *Tubercula* potius, quam *Maculas*, cum non solum oculis mutata Qualitas occurrat, sed & tactui qualiscunq; eminentia, quae collectionem quandam significat.

7. Differentiam constituunt Pars affecta, Caussa proxima, & accidentia quadam. Partem affectam diximus tum Cutem tum partes Cuti analogas, quae sunt membranæ interiora circumvenientes. Non solum enim exteriora, sed & partium interiorum superficiem tum *Variolis* tum *Morb:* nonnunquam scatere, testis est experientia per Symptomata & sectiones. Illa videantur in *Diagnosi*: haec ap. Avicen. l. 4. sen. 1. tr. 4. c. 6. Fern. 2. de Abd. c. 12. Paracum. l. 19. c. 1.

8. Caussam proximam posuimus Humores peculiariter corruptos & malignos quorum essentia & origo claresceret magis in sequent

quenti Causarum scrutinio. Accidentia sunt Febris ex humorum ebullitione orta, putris, maligna, Synochos, quæ tamen ob admisionem aliorum humorum interdum accedit ad types. Pruritus ex humorum falsedine. Suppuntio tandem, quæ peculiariter discriminat Variolas à Morbillis, quos insensiliter discuti afferuimus.

II. CAUSSÆ.

9. Cum Morbi hi sint ad miraculum feré universales, præter quos exemplar simile in toto Campo Pathologico non reperitur, universalem quoq; corundem Causam esse indagandam tam indubium est; quam arduum, ob distantissimas Autorum sententias aliquid statuere.

10. Duæ autem potissimum Morborum Communum Communes Causæ ponuntur, Aer & Victus. His enim ut omnes ex necessitate inevitabili fruimur, ita prout sese habent afficimur. Et in his quoq; Scriptores omnes, qui Morborum propositorum causas venati sunt, consentire compertimus.

11. In Victum conspirarunt primum Arabes, illum præprios quo in utero adhuc hærentes nutrimur. (Liceat enim cum l. de Alim. Sene nostro non solum τὸ μέλλον ex Diæticâ, sed & τὸ ὄτον, t. 8. Sanguinem, appellare τρεπόμω.) Nec excluderunt fortassis illum quo post ortum alimur, quod Testimoniis ex Avicenna & Avenzoare adductis demonstrat CL. Conringius l.c.

12. Recesserunt ab his Recentiorum quidam qui exploso Sanguinis Menstrui vitio alteram Morb. universalium Causam produxerunt Aerem. Et hi iterum in bivium discesserunt. Alii enim, quorum caput Fernelius, alterationem Aeris petunt ab occulto quodam influxu: Alij potius qualitates accusant taxat manifestas, & Austrinam potissimum, h. e. Calidam. & humidam aëris Constitutionem.

13. Supervenit tandem Mercurialis qui & ipse ab Aeris vitio quodam universali derivat primum Variolarum Ortum, sed transplantationem hodiē putat esse hereditariam.

14. At quorsum jam in hoc quasi Trivio? Ubiq; certè trias metuimus prætentas, perrumpendum tamen, sed cum ratione. Et cum opinionem illam omnino præligendam esse constet,

conset, ex quâ commodiūs reddi possit omnium Phænomenon ratio, examen pro ingenio tentabimus, idq; quâm brevissimis, liberaliores futuri, ubi postulaverit id discursus publicus.

15. Ad Mercurialem itaq; per ~~ωρθύσεργον~~. Hujus certe sententia nonnullis satis videtur plausibilis, sed nos nimirum vere-
mur ut Variolæ queant adoptari in Classem Morborum hæreditariorum: Militant enim contra jus Hæreditarium Rationes M. nostri Sennerti, quæ licet alicubi sint oppugnatæ nondum tamen expugnatæ. Addimus, vitium illud Aeris Universale seu manifestum id singatur seu occultum, probatu fore difficilimum, quippe quod presupponitur saltem absq; historiis: cum tamen credibile non sit, Arabes fuisse tam stolidos, ut, miraculo tanto prætergresso, Morbi novi causam admiserint antiquissimam.

16. Aerem non simpliciter repudiamus. Qualitatibus tamen primis nullam largimur hîc efficaciam, nisi in maximè Di-
spositos. Nec enim Austrino tantum Aere sœviunt hæc malæ sed & Aguilonio, sed quovis. Si itaq; hyeme sœvissima non nunquam ~~ἐπιδημίας~~, quomodo unus idemq; effectus ex causis contrariis derivabitur? Aerem autem ab impressione cœlesti contaminatum ex Fernel: majori jure admittimus. Cum enim quod modo diximus, malum non raro sit Epidemium veraque pestis prodromus, & quibusvis etiam Aeris Constitutionibus sœviat in quascunq; ætates, quæ causa præter hanc possit substitui verisimilior, haud videmus. Veruntamen cum hinc ratio peti nequeat, quare nonnunquam ~~ωραῖαν~~ errent hi affec-
tus, rarius autem hominem eundem reperant pluries, quod tamen ab aliis M. Epidemiis alienum non est, in Aere solo ne-
quaquam acquiescimus.

17. Victum igitur merito subjungimus. In primis autem, quem Embryonum esse diximus, sanguinis M. reliquias, hinc Lactis quod sanguinis frater. Hæc enim sunt, quæ instar musti, ex Rhafis sententia, per fermentationem ab Expultrice suo tem-
pore expurgandæ sunt. Quid mirum inde, si vim hanc persen-
tiscant omnes, cum absq; hoc Nutricatu lucem videre nequeant? quid mirum si vel ipsi foetus utero materno adhue sepulti,

cum

2286

cum causam mortificam miselli jam habeant praesentem? Nec etiam excludi posse videtur *Victus* pravitas in adultioribus. Quamlibet tamen non admittimus, sed dicto sanguinis vitio analogam. Hanc autem analogiam ex victu, quicunq; ille sit, oriri vix posse putamus, nisi vel formes aliquis ex fermentatione imperfecta superfuerit, vel extrinsecus accedat peculiaris illius corruptionis Autor, *Aer & Contagium*. Videmus enim eos qui semel perpurgati fuerunt, non facile iterumprehendi, nisi in Constitutionibus forsan Epidemias & ferè pestilentibus, quas *Contagium* comitetur potentissimum.

18. Assertionibus hisce quamvis non pauca queant oppositioni, speramus tamen etiam non pauca posse reponi: quod cum ob chartæ legibus demensæ angustiam sine prolixitatis affectatae culpâ tentari nequeat, calamum hic meritò sufflaminamus, & scuto ad ipsum consilium reservato, Causas hactenus in genere recensitas nunc specialius, quamam nimium ratione ad agendum concurrant, in hanc seriem digerimus.

19. C. Proximam vel *Immediatam* agnoscimus; Cacochymiam quandam peculiariter corruptam & malignam. Cacochymiam statuimus maximâ ex parte esse serosam, aliis tamen humoribus permixtam, quos manifestat Colorum Varietas. Sed cum ratio dari non possit, cur hinc non existat vel Scabies vel Tinea vel alij affectus, determinatam addimus Corruptionem & Malignitatem, gradu tamen variantem. Hæc Malignitas, et sirsatione Fertelianâ ex Symptomatis satis probetur, non tamen necesse est, ut semper ab astris derivetur, cum satis à Medicis demonstratum sit, Humores etiam in corpore ratione materiali posse specificè corrupti, & Malignitatis imò Veneni gradum acquirere.

20. *Mediata* & *Cacochymia* hujus causas productrices indagaturi nominant quidem Sanguinis materni reliquias; sed cum objiciant alii, non esse credibile, ut Sangvis ille per annum aliquot decurias, post quas nonnunquam V. & M. corripiuntur homines, adhuc intra Venas hæreat, nos ita statuimus: in Embryonibus & Lactentibus, ipsius Sanguinis & Lactis materni reliquias vitiosas, constituere causam hujus Lui proximam,

mam, si nimirum illæ sint tantæ, ut vel quantitate vel qualitate vel Causis extrinsecus accendentibus Expultrix ad Crisin istam festinandam irritetur. In Adultioribus autem Causas medias ita disponimus.

21. *Mediatoris*, inquam, dispescimus in *Generantes & Moventes*. Et licet non negemus *Generantes* aliquando mouere, & *Moventes* etiam *Generantium*, seu verius *Corrumpentium*, vim posse induere, cum tamen plerunq; tales sint, placuit & nobis isthæc distinctio quæ aliis. *Generantes* iterum discriminamus in *Formales & Materiales*.

22. *Formales* dicimus, quæ quasi Formam, hoc est, determinatam Corruptionem & Malignitatem humoribus inducent. Talis est in primis illa *Dispositio*, quæ à Sangvinis & Lactis materni impuritatibus, in partibus solidis relinquitur. Cum enim in seriorem ætatem Lac & Sangvis ipse superesse nequeant, illud hinc contingere credibile est, quod in Vasis in quibus vel Acetum aliquandiu asservatum est, vel Fermentum. Ut Vinum his infusum Acorem, & nova Panis massa Fermenti vim haud difficulter contrahunt, ita Dispositio partibus solidis, ipsis præprimis Visceribus, impressa Humores ex Victu postgenitos sensim inquinat, donec Natura vel Copia vel Malignitate, extrinsecus præsertim superveniente causâ, stimulata secretionem aggrediat.

23. Ad *Formales* etiam quodammodo referri merentur *Aër & Contagium*. Cum enim *Aër* alias variis humoribus possit inducere Corruptiones, quidni & hic aliquid Fernelio largiamur? Sic & *Contagium*. Veruntamen quia magis agunt indispositos quam in quosvis, ad causas *Moventes* potius ista rejicimus.

24. *Materialem* *Victus* exhibet in Adultioribus, qui *Lacerat & Sanguis* in Tenerioribus. Verum quidem est Luem hanc non evitari, quounque *Victus* genere utaris; hoc interim non absurdum, *Victus Vitio*, ex quo Vitium contrahit Massa Sanguinea Specificam hanc corruptionem posse augeri. Ut enim in peste & citius corripiuntur & periculosius decumbunt, qui
pravis

pravis abundant humoribus, ita & hic idem met eventum incredibile non est. Num autem ex victus pravitate caussa recidivæ peti possit, hæremus, cum si hoc detur, mirum omnino sit, cur iterato corripiantur tam pauci, cur tam multi Contagium eludant, qui tamen ratione Dispositionis manifestæ ad somitem suscipiendum satis idonei videbantur.

25. *Moventes Caussæ*, quæ & *Ebullitionis* dicuntur variæ sunt, *Esculenta*, *Medicamenta*, *Motus*, *Balnea*: inter omnes palmam habent *Aer* & *Contagium*. Ille, quatenus peccat Viribus occultis, non movet solum Humores vitiosos in corpore latentes, sed & ipse vel corrumpit, vel saltem corruptionem auget, si nimium vigeat Malignitas Contagii vires extra Controversiam, notæ sunt, præsertim in Variolis quorum Contagium potens ob Suppurationem habetur, quæ caussa ut non satisfacit, ita illud per omnia verum esse jure meritoq; inficiamus.

26. Caussæ iste *Moventes* et si sint communes omnibus, & per ætatem saepius, raro tamen agunt, nisi adsit *Dispositio*, abest autem cum expurgatum jam est illud fermentum. Nec tamen *Dispositio* attenditur solum *occulta* illa, sed & *manifesta*, quæ est temperie calida & humida, qualis est Puerilis, unde Pueros & Infantes frequentius, etiam per constitutiones Epidemias, ad excretionem hanc solennem irritari ferè quotannis experimur.

27. Ista autem omnia, tam Variolis quam Morbillis communia esse possunt, nondum tamen liquet, cur alias Variolæ alias M. erumpant. Ad specificam certè corruptionem, quæ alia atq; alia diversis Temporibus, cum B. Sennerto hic configendum, quæ cum explicari nequeat, Curiositas etiam nostra non omnino potest exsatiari. Et hæc de Causis, quas probabiles magis esse quam demonstrativas ultrò fatemur. Nec enim alii, nec ipsi nobis sine hæsitatione satisfacimus, interim nos attulisse ea, quæ rationi maximè sunt consentanea, non desperamus.

DIFFERENTIÆ.

28. Differunt Variolæ ratione Quantitatis: Sunt enim Paucæ, Copiosæ, Majores ad lupini magnitudinem die Schaffs, blattern /

Blattern / Windhocken: Minores die Steinbocken: Mediocres, quæ vulgatissimæ & *καὶ ἐξοχῶς* dictæ Variolæ, quæ tamen & ipsæ quantitate dispares. Qualitatis: Albæ, pellucidæ, rubicundæ, flavæ, lividæ, nigræ. Causæ Efficientis: Sporadicæ, Epidemiacæ. Materialis: Sangvineæ, biliosæ, pituitosæ, melancholicæ, serosæ. Subjecti: internæ, externæ. Pleræq; hæ differentiæ, competitunt & Morbillis.

S. DIAGNOSTICA.

29. V. & M. jam præsentes in partibus externis quivis ex vulgo non difficulter agnoscit, cum oculis pateant: Internas artificiosè conjecturamus ex Symptomatis, quæ sunt, Vocis Raucedo, respirandi & deglutiendi difficultas, Dolor in interioribus, crustularum & purulentorū rejectiones & dejectiones. Quia tamen medicam opem prius postulant, quam per sensus compareant & Symptomata, Imminentium potior habenda ratio, quas cum ob morborum horundem frequentiam præfigire didicerint & mulierculæ, tanto turpior Artifici fuerit Ignorantia, quæ ægros præcipitare potest in perniciem.

30. Licet autem prognosin potius redoleat imminentium malorum prævisio, ratione Febris tamen, cuius proprietates & Symptomata potissimum recensemus, omnino *diaywáσko-pœv.*

31. Signorum igitur Fontes constituimus duos, Causas & Effectus. Effectus sunt illa Symptomata 3 generum *Actiones Iæse, Animales, Vitales, Naturales: Excreta: Qualitates.* Ex omnibus potissima tantum recensebuntur, tūm ut Chartæ parcamus & tempori, tūm ne actum agamus. Diligentissimi enim sunt in his recensendis Autores, & tantum non nimii, cùm & illa affiri soleant, quæ omnibus Febribus esse possunt communia.

32. *Animales* sunt deliria, Motus convulsivi, Pavores in Somno, Dolores, pulsatiles Temporum & Dorsi præsertim, punctorii cutis, gravativi totius Corporis, Ventris Dolores & Tormina cùm Delirio perpetuo se observasse scribit Mercurialis: Ardores Oculorum, Aurium Tinnitus, Natum pruritus & Ster-

& Sternutationes Raucedo, Tussis sicca. Vitales Dispunctiones Cor-
dis Palpitatio. Naturales Anorexia, Sitis, Nausea; Vomitus, Al-
vus plerumq; suppressa: quæ ferè omnia ex humorū ebullien-
tium Vaporibus facili negotio queunt derivari.

l.2.s.2.

ep. l.2.

33. Inter Excretæ Urina principem aliàs locum habet, hic
quia plerunq; Sanorum non assimilis, inde Variolas ad futu-
ras innumerabilibus ægris se non absq; eventu prædixisse te-
statur Horstius. Ita observantur vomitus, narium hæmorrhagia,
lachymæ spontaneæ.

34. Qualitates mutatae sunt Rubor & Tumor faciei, præser-
tim Oculorum, Cutisque asperitas ex tuberculis sese sensim
prorumpentibus.

35. Causæ, quæ in effectus cognitionem nos deducunt, sunt
vel internæ ut Dispositio, tūm occulta; Si enim quis fermenta-
tionem hanc nō dum sustinuerit, qualiscunq; oritur Suspicio-
tum manifesta: Ætas puerilis, quam Luis illius capaciorem esse
supra diximus. Vel externæ, quarum præcipuae Aer & Con-
tagium; Si enim malum sit epidemium, Ægerq; præterea cum
aliis conversatus sit, metus est hausti contagii. Unde in prædi-
cendis his Morbis, si cætera consentiant, ferè nunquam hal-
lucinabimur.

36. Hæc omnia tam Variolis quam Morbillis ferè commu-
nia sunt. Distinctiva autem signa traduntur, Febris in Mor-
billis vehementior & acrior, in variolis mitior: in illis La-
chrymæ copiosiores, fervor major, dorsi dolor mitior: in his
dolor major, major totius corporis gravitas. Sed frustra sunt,
qui ex his aliquid prædicere moluntur, nisi consentiat Con-
jectura Archigenis ex Contagio & Morbis communiter vagan-
tibus, quam non injuria magnificit Galenus 2. de Cris. c. 3.

PROGNOSTICA.

37. Febrem, quia plerumque cum Vehementia Symptoma-
tum & intra quatriduum ferè absolvitur, Morbis Acutis ac-
censemus, quod si tum non remittat, Crisis infelix atq; adeò
periculum portenditur, ob Virium Langvorem & Materiæ In-
obedientiam.

B 2

38. Fe-

38. Febris autem Morbillos comitata licet ob Sanguinis fervorem sit imperuosior, perfectius tamen & brevius ob materie peccantis tenuitatem judicatur, Morbillis ferè simul prodeuntibus. Cum Variole, quamvis ebullitio jam finita sit, ardorem aliquem febrilem vel ob eruptionem successivam foveant, vel ob inflammationem partium ossellarum & Supurationem renoverent.

39. Ipsæ Variolæ cum ob Humorum Crassitatem & Copiam necessariò in saniem quandam concoquantur, diurniores sunt Morbillis. Illæ siquidem Eruptionis Maturationis & Exicationis tempus producunt ut plurimum à die quarto ad quartum decimum. Hi ultra septimum vix comparent.

40. Variolas periculosiores esse statuunt alii, alii Morbillos, sed distinctio conciliat hanc differentiam. Morbilli possunt esse deteriores ratione Febris, Variolæ ratione sui ipsatum. De his igitur, quid Salutis aut Periculi monstrant, prolixius.

41. Ex Eruptionis modo prædicimus festinam & simultaneam apparitionem salubriorem esse, quam tardam & successivam. Disparitionem pessimam.

42. Ex Materiæ conditione: ratione Qualitatis, albas citrinas, rubras molles præferimus duris, livecentibus, nigrescentibus. Qualitatis ratione nihil concludimus cum tam multæ & magnæ, quam paucæ & parvæ possint esse malæ: illæ, quod notent Humorum copiam, haec Crisi imperfectam & Expultricis imbecillitatem. Paucæ tamen & magnæ videntur laudabiliores.

43. Ex Parte affectâ. Internæ semper periculosiores, quod Inflammationes & Exulcerationes pariant sæpe lethales. Unde Anginæ, (a) Phthises, (b) Dysenteriæ, (c) Gangræna (d). Intestinorum Sphacelum qui etiam Abdominis musculos prehendisse videbatur, observavit Ampliss: Dn. Praeses. Externæ damnantur, si in pectore ventre & facie copiosiores sint, quam in artibus, ad quos Natura alias protrudit Humores, si triumphet.

a) Avic. l.c.
b) Senn.
2. Pr. 2. 12.
c) Pareus
l. 19. c. 1.
Horst. App.
ad l. 1. obs. P. 2. p. 118. (d) Arniseus in Ep. Horst. s. u. ep. 4. 5.

44. Ex

44. Ex Symptomatis Aet. L. Supra recensitis verūm est hīc quod & in aliis Morbis: quō leviora sunt illa, eō morbus est mitior; quo graviora, eō vehementior. Pessimum si, Variolis erumpentibus, tantum absit ut remittant, ut potius ingravescant. In omnibus vero teste *Avicenna* Syncope affici & convelli pernitosissimum.

45. Excretorum Symptomata non semper damnantur, cum aliquid caussæ morbificæ soleat interdum evacuari, cautē igitur hīc pronunciandum. Omnes quidem Cruentas Excretiones & Lividas damnat *Hochstetterus* (a). Urinam tamen Cruentam cum Salute vedit *Dodoneus*. (b) Narium hæmorhagiam *Schenckius* (c) & *Forestus*. (d) Alyi profluvium malum imō lethale proclamat *Forestus* (e) In principio tamen aliquando observatum est salutare viribus adhuc constantibus. Unde fluorem Alvi non comprimentum esse *Cato* (f) svadet, sed mitigandum iis, quæ malignitatem Humorum contemperant, & ad superficiem corporis expellunt.

46. Ex his ni fallimur, rectè prænoscemus utrumq; Morbi Eventum, sed consultis simul Viribus quæ si consentiant nunquam desperandum, si dissentiant, nunquam fidendum. Repugnante quippe Naturā irrita esse omnia sapientissime Senex (g) noster attestatur.

47. Non autem exquisita semper speranda est Morbi mutatio vel ad Salutem, vel ad mortem, sed sæpè varia consequuntur *amittere* quæ vel agros lentā morte sustollunt vel Restitutos aliquandiu, si non ad finem Vitæ, comitantur.

48. Agmen ducunt Cicatrices & foveæ sæpè fœdisimæ. Narium coalescentiam vedit *Platerus*: (a) Carunculæ lachrymalis absumptionem *Sennertus*: (b) Pterygium *Forestus*: (c) Ophthalmiam & Epiphoram *Fabricius Hildanus*. (d) Alii alia Oculorum Vitia ipsamq; Cœcitatem, quod quasi proprietate quadam, sed citra rem, oculos hic infestari statuant. Auditus lesionem observavit *Horstius* (e) Ciliorum, Superciliorū, Barbæ, Capillitii defluvium incurabile *Paræus*: (f) Duros hinc inde Tumores *Fabricius* (g) & *Horstius* (h): Abscessus *Paræus* (i) & *Fabricius* (k). Ulcera maligna *Forestus*, (l) *Fabricius*, (m) *Horstius*:

(a) obf. M.
d 1 c. 7, 8,
9.
(b) obf.
M. c 14.
(c) l. 6.
obf. 106.
(d) l. 6.
obf. 48.
(e) ib 45.
in schol.
(f) l 4. Ep.
M. p. 393.
(g) in Leg.

(n) Lingvam ad Radicem usq; per putrefactionem absumptā, recreuisse tamen ad miraculum vedit Horstius: (o) Ossium erosiones notavit Paræus: (p) Raucedinem perpetuam Gesnerus apud Schenck. (q) Paralyisin Horstius (r) Tabem & Maciem quasi æger per Menses 4 in Furcâ pependisset Fernelius. (s)

[(a) l. 2. obs. (b) M. P. l. 3. 2. 32. (c) l. 6. obs. 55. (d) C. 1. obs. 41. (e) App. ad l. 1. p. 2. obs. p. 119. (f) l. 19. c. 1. (g) l. 6. obs. 56. (h) App. ad l. 1. obs. p. 2. p. 118. (i) l. 19. c. 1. (k) C. 3. obs. 1. & 99. (l) l. 6. obs. 45. & 47. (m) l. 1. obs. 80. (n) app. l. 1. obs. p. 2. p. 118. (o) l. 3. Cons. & Ep. Med. f. 1. (p) l. 19. c. 1. (q) l. 6. obs. 108. (r) App. ad l. 1. obs. p. 2. p. 117. (s) l. 2. abd. c. 12. plura videantur apud Schenck. l. 6. obs. 113.]

49. Affectibus propositis hactenus Theoreticè consideratis, Præxeos Methodum jam commode subteximus, quæ præscribit tūm Præservationem, tūm Curationem.

PRÆSERVATIO.

50. *Præservatio vel universalis est vel particularis. Universalem frustra tentabimus, cum, ut in Causis ostensum est, in omnibus Individuis Expultrix instituat Impuritatum illarum fermentationem & expulsionem, quæ ut nec per alios morbos tolli queunt, ita multo minus, seu purgantibus, seu sudoriferis, seu aliis quibuscumque Evacuationibus. Tantum igitur abest, ut præservemus, ut etiam Contagium non adeo horreamus, nisi obstet Morbi vagantis gravitas. Quod si enim vel moriantur plures vel periculosa subsequantur Symptoma, Caussas Ebullitionis omnibus viribus amoliri conabimur.*

51. *Particularēm instituimus aliam ante, aliam post invasionem. Antē, caussam Antecedentem, ut Cacochymiam aut plethoram, unde Morbi augmentum, rectē tollimus. Post, partes quasdam, quibus à Variolis periculum, quantum possibile, præservamus.*

52. In præservatione particulari ante Invasionem Plethora tollit Venæ sectio, Cacochymiam Purgantia, Diuretica, Sudorifera. Quanquam enim ista vulgo parum attendantur, nullum tamen dubium est quin sæpè mitesceret morbus, malis illis opportunè sublatis, cum & in aliis M. Epidemiis hæc

Præ-

2294

Præservationis media insigni cum fructu imperentur: Accedit & illud quod Morbo jam præsente nefas sit alvum turbare Catharticis. Medicus enim contra Præceptum Senis nostri inverteret Naturæ Ordinem, quâ recte agente statim alvū constipari cum ægri Salute, liquefcere cum periculo experimur.

53. Post Invasionem sed in principio (quantò enim citius tantò tutius) præservamus partes interiores, & inter exteriores, Oculos præsertim; Aures, Nares, Fauces Periculosa est totius Faciei defensio. In usum trahuntur hic illa remedia quæ astrictoria & simul occultâ facultate roborant.

54. Ex interioribus, quantò magis Pulmones expositi sunt huic periculo, ob Copiam Sangvinis illâc transcurrentem, tanto major illorum habenda Ratio, ob Metum vel Exulcerationis, vel Suffocationis. Eminent hic Conserva Rosar. rubr. Tmg. acanth. frigidum; Loch ex Sacc. Ros. tab. & Mucilag. Tmg. cum aq. ros. extr. Infimi ventris viscera ventriculum, Intestina, Jecur, Lienem, roborant Mastiche, Cydonia, Acetosa, Plantago, Cichorium, Tormentilla, Rosa, Ribes, Berberis, Malva Granata, Citria, Santalum, Bolus Armenia, Terra Sigillata.

55. Externas partes defendunt; deulos, Collyria ex Aq. Ros. Plantag. Mucilag. Sem. Cydon. Tutia & tantillo Camphoræ: Smaragdum, Saphirum, vel Aurum per ambitum Oculi circumductum commendat Crato, Platerus & alii. Aures, Ol. Myrtinum, Rosaceum; Nares, Succus Plantag. Laetuc. fol. vitis, rubi: Fauces, Colliquiones, quæ passim ubi astrictione opus est, præscribuntur.

C U R A T I O.

56. Curationem ipsam antequam aggrediamur, Inditationes præmittimus quarum generalissimæ sunt Variolarum Morbillorumq; expulso & illatum persanatio, cum has per se resoluti sæpius jam dictum sit.

57. Expulsionem promovemus ratione habitâ, Moventis Mobilis & viarum, per quas fit Motus, Naturæ scil. Moventis vires roborando; Caussæ morbificæ, Mobilis, vitia corrigendo; viarum obstructiones si quæ adsint aperiendo. Vitia causæ morbificæ sunt vel Quantitas, quæ imminuenda, vel Qualitas, quæ alteranda, prima Refrigerantibus, secunda Incidentibus vel

Incras.

Inerat antibus, *tertia Alexipharmacis*. Præter has, quæ ratione causæ inveniuntur, Indicationes, etiam Symptomata supervenientia sui mitigationem postulant. Hæc omnia quibus Medici officium satis depictum est, jam ex triplici Remediorum Fonte porro exequimur.

DIÆTA.

58. Ordiri autem placuit telam à *Diæta* quæ est usus legitimus sex Rerum non Naturalium. Aer, ratione Febris requiritur frigidus, sed ratione Motus Critici contra indicatur calidus. Τὸ γὰρ ψυχεῖν τὸ δέρμα περιτηληρύνει. Unde frigidi Aeris impulsus quam sit noxius exemplo Rustici & Puerperæ subito extinxitorum docet *Forestus*. Cum tamen æstus ille qui est vulgo consuetus, nimium sit ægrorum tormentum, quos intus urit flamma febrilis, temperabitur illa Indicationis contrarietas, si opera detur ut sub Eruptionis diem augescat demum Calor, corpusq; magis stragulorum quam ignis operacalescat, ita Aer qui inspiratur, si non frigidiusculus, saltem poterit esse temperatio.

59. Morbus cum sit Acutus, etiam Acutorum *Victus* hoc est, Tenuis hic requiritur, habitâ tamen & Regionis & Ætatis & Consuetudinis ratione: plenior in primis tempore Ebullitionis caveatur. Tum maximè conveniunt *Prisana*, *jura Pullorum*, *Panatellæ*. Sunt qui lentes commendant Cibum ne Sanis quidem tolerabilem. Si ex ovis vel Carnibus aliquid conceditur, quantitate ne peccetur. Hac tamen Cautelâ non opus est post Eruptionem, ut præclarè ad Puerorum & Hominum Septentrionalium ingenium sensit *Mercurialis*. Omnis Saporum excessus vitetur præter *Acorem*, qui omnibus ex bile laborantibus ut commodissimus existit ita gratissimus.

60. *Vinum* omne damnamus. *Rubrum*, forte an ob Coloris signaturam, magnificiunt Fœminæ nostrates, sed cum errore, nec sine multorum pernitie id suo quoq; seculo factitatum esse testatur *Forestus*. Præferimus Cerevisiam tenuem, probè defecatam, vel aquam potius hordeatam, quæ ex succo Citri vel Granatorum biberit *Acoris* gratiam. Aquā vel Decoctum *Scorzonerae* pro potu, mille aliis remediis præfert *Strobelberg*.

Si

L. 6. Obs.
46. in
Schol. 5
Obs. 52.

t. 2. Obs. 66.
in schol.

de Cur. Aff.
P. c. 20.

2296

Siradicibus illis accesserit *Rasum C.C.* vel etiam ratione Ebullitionis Terra sigillata, nihil convenientius.

61. De *Somno & Vigiliis* verissimum hic effatum *Hippocratis*, Ambo si immoderata sint malum. Ille namq; vel impedit motum Materiæ peccantis à Centro ad circumferentiam, vel eam ad interiora revocat: hæ vires dejiciunt. *Motus* omnes improbantur, & *Corporis & Animi*. *Extrema Naturæ Leges* obseruent, quamvis enim Alvi constipatio pro signo Salutari agnoscatur, Causa tamen insalubris fieri posse, si nimia sit, non negatur.

CHIRURGIA.

62. Ex Præsidiis Chirurgicis hic Locum inveniunt *Frictio & Sangvinis Detrac^{tio}*. Perforationem rejicimus ad ipsam Variolarum persanationem. *Frictio* licet nostris non admodum sit consuetà, non tamen sine commodo adhibetur, præsertim in Artubus. Ad partes enim exteriores & remotiores Materiæ peccans ita satis efficaciter revelleretur.

63. Ad Sangvinis detractionem nobilissimum Remedium est *Venæsectio*, quæ multis modis hic laudatur, si ætas, plethora & alia consentiantur. Ætas, inquam, quis enim imitetur Iudeos illos *Zacutum & Amatum Lusitanos*, qui in Puerorum, & Infantum etiam vix natorum evacuatione liberales fuere ad miraculum & licet verum esset, quod scribit *Amatus*: ex 150 *Pueris*, qui æstate quadam *Variolis & Morbillis infecti ad manus suas pervenerint*, omnes illos evasisse, qui evacuati fuerint, ceteros occubuisse, quibus Parentum culpa vena secta non fuerit; Regiones tamen id nostræ non ferrent, in quibus illi multò plures opponimus qui omissa V. S. recte convalescunt, quam qui moriuntur. Rationibus præclarè satisfactum est à *B. Sennero in Paralip. ad Inst. c.22.*

Cent. 3.
Cur. 17.

64. Tempus V. S. est Morbi Principium, cum vires adhuc constant, & antequam V. & M. proruperint, ne vel Naturæ motus interturbetur, vel Materiæ peccans rursus intra venas alliciatur. Excipimus tamen Mala magis urgentia quibus supervenientibus etiam post eruptionem, venam cum commodo sectam fuisse docet experientia. Ita ex consilio

C

Ampliss.

Ampliss. Dn. Præsidis Evacuationem hanc feliciter sustinuit quidam qui Variolis obsitus Sangvinem per alvum reddidit & vomitum.

65. *Locus* ratione Evacuationis quivis possit eligi, majores tamen venæ si sangvis multum abundet, & vites constent. Quod si alterutrum dissentiat, venas inferiores svaldemus ut quæ minus debilitent, & præter evacuationem revellant insimul Humores plerumque superiora petentes. Hinc & faciei quædam Præservatio, quam ægri tam anxiè nonnunquam desiderant, quam ipsammet vitam. Igitur non consentimus in venas *Frontis* (a) *Aurum* (b) *Narium* Ebullitionis enim tempore, & quod pluris est in principio expetimus V. S. quo Sangvis adhuc in motu est, cui destinata non tam Derivatio, quam Revulsio.

66. Vicariam opem præstare poterunt, si virium imbecillitas suspecta sit, *Cucurbitulæ scarificatæ*. Sed & has ad inferiora detrudimus, ne dorso vel pectori adhibitæ, ad partes nobiliores trahant malignitatem, ægrosque in Dispñæ periculum.

PHARMACIA.

67. Progredimur, & licet valentia remedia prohibeat Galenus, nisi totum Corpus exactè fuerit perpurgatum, nos tamen ii non sumus qui in febris illis malignis hanc mendendi Methodum largimur. Imitatur enim meritò Naturam Medicus Naturæ Minister, qui videt non ad Centrum, sed ad Circumferentiam moveri humores alvumque potius constipari quam liquefcere. Et licet benigniorum usus alias non videatur adeò periculosus, dum tamen in tanto Humorum ebullientium orgasmo propinantur, lethalem visæ sunt excitare hypercatharsin vel *Manna*, vel *Syrupus*, aliquis, non tam ex vi medicamenti, quam Humorum peccantium, qui levi stimulo per se mobiles motum ad intestina consequuntur præcipitem. Tutius igitur quod supra monuimus, ante invasionem, si præsertim malum sit Epidemium, corpora perpurgare electivè purgantibus, post autem Ecco-proticis saltem, ex quibus commodissimi *Clysteres ex decocto Horæi*,

*Hordei, Mercurialis, Acetosa cum Oleo Violar: Saccharo rubro, vel
Electuariis aliquo lenitivo.*

68. Quod si tamen omissâ purgatione præservatoriâ impuritates primarum viarum suspectæ sint, Morbis præsertim non ex contagio, sed potius ex causa interna palatim vagantibus, tum purgans aliquot ex lenioribus, vel si id svaserit Naulea, Vomitorium concedendum est. Hoc enim Naturam adjuvamus, quæ sæpe cum evaginatio per Vomitum in principio se exonerat. Commodissimum est Decoctum Hordei cum Syr. Acetos. simpl. tepidè propinatum. Ex purgantibus ob adstrictionem adjunctam palmam habent Myrobalani Curine, Tamarindi & Rhabarbarum. Huic si sapor horreatur substitui potest Mechoacanica, cujus usus, cum sit insipida, teneroribus & delicatiorebus facilis persuadetur. Ex iis bolus hic possit præscribi, qui Rx. Flor. Gass. rec. extr. 3v. Putv. Tamar. 2j. Rhab. el. vel Mechoac. 3j. Cin. gr. iiiij. Vel: R. Conf. Ros. cum Man. 2B. Crem. ♀ 3j. M.f. b. vel potiuncula ex Decoct. Tamar. 2iiij. Syr. de Cichor. cum Rhab. 2j. Crem. ♀ 3B. M. Sed ejusmodi Pharmacorum formulæ ad Morbi naturâ & Ægri appetitu haud difficulter accommodâtur.

69. Hactenus ratione Quantitatis, vitio Mobilis ex Indicationū præscripto prospeximus, reliquas jam persequemur. Ratione Qualitatis; Primam corrigunt Refrigerantia, Acetosa, Acetosella, Endivia, Cichorium, Plantago, Lactuca, Nymphaea, Semina frigida, hordeum. Secundas, si incrassantibus opus Rosæ, Tormentilla, Ribes, Berberis, Agresta, Cydonia, Comallia, Terra sigill. Bolus Armena, & juxta nonnullos Lentos. Si Attenuantibus, ex Aperientium Classe petantur. Tertiam, Scordium, Scorzonera, Contrayerva, Tormentilla, Chermes, Mala Citria, Punica; Ficus & Lentes juxta nonnullos, C.C. Os de CC. Bezoar, Margaritæ. Ex cōpositis Diascordium Fracast. Species Liberantis, Diamarg. Fr. Confect. de Hyacintho, Pulvis rubeus Pannonicus, Theriaca, Mithridatium &c. Vias aperiunt vel Calida, Radices Aperientes, Pimpinellæ, C. benedictus, Capillus ♀. Schœnanthum, Semina Aquilegiae, Napi, Raporum, Fæniculi, Cicer: vel frigida, Cuscuta, Cichorium, Succus, Citri, Limonum. Naturam cujus in expulsione præcipuæ sunt partes, roborent, tum alia, tum ea quæ Malignitati resistere Thesi superiore diximus.

70. Hæc sunt Remedia, quorum usus est apud Medicos potissimum. Cum verò inter illa de *Lentibus* Lis sit decantatissima, & nos hic merito paululum hæremus. Ad experientiam provocant ii, qui lentes commendant; & signaturā ducentur, qui vim occultam illis tribuunt; qui manifestam, Refrigerandi, Incrassandi, & Ebullitionem compescendi laudant facultatem. Alii contra plānē hic Lentes eliminant, quorum rationes recitat *Sennertus in Institut.* Nos certè Lentos ad Lentes & timidos hic magis esse convenit, quām audaces, cumq; Monitu *Sennerti* dentur alia quæ citra controversiam sunt commendatissima, hæc præferimus, tantisper dum Experientia aliud nobis persuadeat, Lentes autem suis interim Cultoribus relinquimus. Quid enim ex Signatura momenti? *Gerræ* sunt germanæ, atq; adepot *liræ* *liræ*. Cur non omnia Viciarum genera aliaque semina in usum trahuntur ex quibus non sunt nulla quæ pulchrius repræsentant Variolas aut M. quām Lentes? Exempli similibus Signaturas exagitat Excel- lent. *Dn. D. Simon Pauli*, Præceptor olim meus omni Reveren- tiæ memoria dignissimus. Rectè *Quercetanus* ipse Signatura- rum Admirator: *Signatum*, inquit, non Causa sed Occasio que- dam esse debet, ad dignoscendas Plantarum virtutes. Igitur vel Ratio consentiat Signaturis, vel Experientia, hac vires occul- tæ, illa manifestæ probantur. Experientia certè sine ratio- ne fallax, nec enim solæ in usum trahuntur, quod tamen re- quiritur ad Experientiæ Certitudinem: alias de fallaciâ caus- sæ periculum est, quām in arte nullâ frequentiore esse proclamat alicubi *Sennertus*, quam in Medicina: Nec Me- dicamentis semper opus est ad Eruptionem promovendam, cum sæpe sine illis Οὐσία τάτων Τόνος οὐσίων ἵπτον esse dixeri- mus in Prae loquio. Quid si jam ægrorum vel viginti eva- dant quibus Lentium decoctum propinaveris, num argu- mentaberis Naturam non potuisse mederi sine Lentibus? Has sane cauñas esse judicamus potissimas, cur Medici, qui artem eam tractant, in quā num data Remedia profuerint an læserint, experientia potest judicari, de iis tamen quæ ju- gant vel nocent, sententias protulerint maximē inter se

repu-

Quadrip.
Clas. 1. p. 2.
& Clas. 3.
p. 128.

v. Sen. 1. 2.
de Febr.
c. 20.

M. P. 5. 4.
20. p. 441.

repugnantes. Ita jam pridem experientiae fallaciam, mirabundus tamen, perspexit *Galenus*. Rationes tandem de Viribus manifestis frustra persuadent Lentium usum, cum nobiliora dentur, quæ sine lite, sine periculo, refrigerant, astrin-
gunt, & Ebullitionem compescunt, simulque, quod rei ca-
put est, Malignitatem. Accedit insuper suspecta præpara-
tionis diversitas, quæ cui non insigne pariat fastidium?
Alii quippe primum laudant Decoctum, quod alii abjiciunt,
cum ventrem solvar monitu *Diosc.* & *Galen.* Alii parum, alii
fortiter decoqvunt; alii Decocto abjecto pulpam malunt.
Alii Lentes recipiunt cum Corticibus, alii præscribunt ex-
corticatas, etiam ii qui nihil ex Lentibus quærunt, nisi
Ebullitionis nimiæ remedium. Cur igitur Cortices abji-
ciunt in quibus tamen agnoscunt facultatem stipticam, nec
injuria, contrarias enim Lentibus inesse vires constat ex ve-
teribus etiam, Cortici nimirum vim astrictoram & cras-
ficiem, Pulpæ Concoctricem & Resolutoriam, qualis in Fœ-
nugr. teste *Galeo*, qua intentione Lentes recipit Empla-
strum de Arnoglossa. Sed quorsum plura? Cum nimiam
forsitan hujus Leguminis nauseam creare possit vel ipsa no-
stra prolixitas.

71. *Ficus* habeant laudes suas & usum medicum, sed num
in febribus hisce tueri possint Locum in quem receptæ sunt,
paulo minus hæremus quam in Lentibus. Insignis enim
illarum Dulcedo videtur suspecta, cum dulcia, quod abeant
in bilem, in febribus tum aliis, tum his in primis prohi-
beantur, adeò ut citante *Mercuriali* scribat *Avenzoar*, eos
qui utuntur dulcibus posse vix servari. Ideo sitim stimu-
lant, testimonio *Dioscoridis*. Sangvinem gignunt putredini
obnoxium unde Pediculorum proventus, juxta *Galenum*,
& Alios. Concoctu difficiles sunt, cum, et si per diem inte-
grum coquantur, redigi nequeant ad eam mollitiem, ad
quam Pomum, si per horæ quadrantem. Hinc aestimari
potest, quantam Ventriculis præcipue tenellis pariant mo-
lestiam. Nec excusant has noxas Corrigentia. Cur enim

Com. 5. in
6. Epid.L. I. c. 14.
2. de al.
Fac. cap. 8.

C 3 non

non illa præferas quæ præstant id, quod Caricæ, potentius si-
ne noxâ, sine corrigentibus : Nec Distinctio in Alimentum
& Medicamentum. Illud enim cum sit copiosius nocet sal-
tem magis, hoc minus, id quod etiam de Lentibus erat pro-
nunciandum. Sed transfeant Glandes, nos vescemur Seminibus
Cerealibus, & revertetur intra Oleas.

72. Remedia supra recensuimus quidem, sed non erunt
χειρες Θεος nisi accedit legitima eorundem administratio. Re-
frigerant enim, Calefaciunt, Attenuant, Incrassant, & ita
sibi mutuô contrariantur, ut non sine periculo quævis, quo-
vis tempore, cuivis exhibeantur. *Universalibus* igitur legitimè
administratis Febrem attendemus in principio. Si sit vehe-
mentior, *refrigerantibus* potissimum pugnabimus; *Incrassanti-
bus*, si humorum Orgasmus & Ebullitio deprehendetur ex æ-
grorum inquietudine, crebrisque Symptomatum permuta-
tionibus. Non minus ex præcepto th. 54 commiscebimus
vel interponemus, quæ partes roborent & præservant, prius-
quam nimirum hostem recipient, qui semel admissus ægrius-
ejicitur, & non sine periculo.

73. Si tamen febris adeò non urgeat etiam calidioribus
potest esse locus, eoque tutius, quo proximius est tempus Eru-
ptionis. Tum enim pax sit ab *astringentibus* & *incrassantibus*,
eorumq; locum succedant quæ attenuant, & vias aperiunt, quo-
rum alia cum sint calida, alia frigida, vel hæc vel illa pro-
fysa permittentium, & prohibentium in usum trahan-
tur.

74. Toto autem Morbi Decursu *Malignitatis* & *virium*
habeatur ratio, ut illa debelletur, hæ roborentur, quod tan-
to facilius assequemur, cum dentur Alexipharmacæ, quæ vel
temperata sint, vel viribus manifestis, variis satisfaciant
Indicationibus.

75. Methodum hactenus delineatam, non adeò commo-
dè absolvemus usu simplicium, proinde Medicus varias pro
Indicationum varietate concinnabit formulas. Nos licet
hæc opellâ supersedere possimus, paucas tamen examinan-
das

das exercitii gratia subjiciemus. Dosis ad ætatis rationem accommodabitur.

76. Si fervor urgeat & furor febrilis Rx. Sem. Melon. ex-cort. rec. 3ij. Citri, Cydon. an. 3iB. papav. 3B. Aq. Nymph. Ace-tof. Scorzon. an. 3ijB. F. Emusio. Adde Vini Cydon. 3j. Magist. perlar. 3j. CC. sine igne præpar. 3B. Syr. Acetof. Citr. 3iB. M. Vel. Rx. Decoct. Hord. cum ras. CC. & Scorz. 3vj. Aq. Scord. Plantag. Tinct. Ros. an. 3ij. Syr. de Agrest. 3iB. Succi Lim. q.s. ad acorem. M. F. Juleb. cum quo, si Ebullitio sit magna, ex Cochleari potest absorberi Pulvis Tormentilla, vel sequens interponi qui Rx. Terr. Sigill. Sant. citr. rubr. an 3?. CC. usi præpar. 3ij. spir. Θ coag. 3B. Rot. manus Chr. perl. ad pondus omnium. M. f. p. Vel, si placet Electuarium, Rx. Conserv. flor. Bugl. Nymph. an. 3j. Rob. berb. 3B. Bol. Arm. præp. 3j. Diaſc. Fra-cast. 3ij. Miv. Cydon. q.s. f. Elect.

77. In progressu Morbi, cum expulsivis magis est incum-bendum, Rx. Decoct. H. cum CC. & Scorz. 3vj. Aq. gram. Card. bened. Fænic: an. 3iB. Syr. de Scord. 3iB. Succi Citr. q.s. ad Aco-rem F. Juleb. qui subinde forbeatur cum pulvere seq. Rx. Scor-zon: 3ij. Contmyerv: 3j. Sal. Frax. CC. philosoph. pp. an. 3j. pulv-bezoard. Sennert. 3B. M. f. p. Sed cur his immorabi-mue.

78. Externa quædam etiam commendantur ad expulsi-onem. Pannos rubros non solum Vulgus habet in usu, sed & Medicorum quidam, præsertim Coccineos. Si supersticio-sum id est, quod vult Massarias, superstitiones magis sunt 5. de Febr. c. 25. Medicastræ Wittebergenfes, quæ Pannos requirunt illos quorum Possessor obiit. Juvamenti, si quod est, cauſsam alii de-rivant ex *Imaginatione Sanguinem movente*, quibus inspexisse pannos satis est, ne si cutem tangant, vis astringendi no- Cent. 3. ceat, quod monet *Amatus Luf.* Alii ex *Arsenico* cujus ope Cur- tingantur in Baphia, teste *Renodæo*. Alii tandem ex facul-tate granorum *Chermes Alexipharmacæ*, inter quos *D. D. Si-mon Pauli*, *M. Professor Haffniensis*, qui ob eandem rationem vidisse se testatur, Thorace Infantulorum Confect. Alcher-mes inuncto, Morbillos mox copiosissimè erupisse.

79. De

79. De Curatione pro ætate varianda subjungendum quid erat. Sed veremur Prolixitatem. Medicus ratione magis ductus quam Empyriæ, noverit nec purgantibus nec alterantibus fortioribus ætatem tenellam esse tentandam, multò minus ipsos lactentes, ne mereatur vel Carnificis tamam, judicio *Mercurialis*; vel Homicidii, exemplo eorum quos habet *Sennertus de M. Inf. p. 2. c. 2. & l. de C. & D. c. 18.*

18. Expulsis ita variolis & M. hi quidem cum resolvantur aliis haud opus habent remediis, nisi ut legitimè regatur æger, ne Materia peccans retrogressa recidivam pariat lethalem. Sed Variolis cum suppurentur variorumque Morborum caussæ fiant & symptomatum, nisi rectè tractentur, porrò prospiciendum. Quemadmodum autem partium, quibus maximè infestæ sunt & noxiæ, præservationi omnium primò studuimus, ita si vel per negligentiam, vel præter adhibitam industriam occupatæ sint sedes illæ, non minus iisdem curiosè providebimus.

81. Internæ partes si obsideri cognoscantur, illa Remedia locum hic invenient quæ in partium earundem inflammationibus, ea tamèn Cautelâ, ut Malignitatis semper habeatur ratio.

82. Externæ, Fauces, Nares, Oculi, uti frequentius Injuriis his exponuntur, ita reguntur etiam commodius, cum M. Topicis illarum vitia queant mitigari.

83. Ubi itaque Repellentibus non amplius est Locus, Fauces eluantur, Gargarismis anodynis, discutientibus, suppurantibus quæ ex Practicorum libris de Aphtharum Curatione petantur. Narium Isthmi obstructi cum Respirationem intercipiant, dilatentur emollientibus *Lacte, Ol. Amygd. d. Ungv. pomato.* Oculi qui maxime periclitantur, si non præmuniti sint adstringentibus, diligenter juvandi discutientibus & Anodynis. Inter illa maxime commendantur *Sangvis recens Columbarum, Camphora, Myrrha,* quam dolores pruriginosos oculis infestissimos discutiendo magnopere tollere scribit *Mercurialis.* Inter hæc *Lac Muliebre, Pulpa pomorum affat. Mucilag. Sem. Fænugr. Crocus.*

48. Variolæ

84. Variolæ reliqui Corporis nihil aliud indicant, quam ut murentur, aperiantur & exiccentur, quod licet plerumque sine Med. fiat, fatigantur tamen interdum Medici ab his, qui formæ jactutam metuant, ut, quantum fieri possit, declinetur ex cicatricibus oriunda fœditas. Accedit, quod acrimoniam acquirat sanies, retenta paulo diutius, ut vel cutem profundius exedat, vel saltē prunitum excite, quo stimulati ægri, nolentes volentes levamentum querunt ungivum auxilio, unde Cicatrices omnino relinquunt turpiores. Paucissimis igitur, priusquam Colophonem imponamus, Medicorum Consilia delineabimus.

85. Maturatio non sine Successu felicitatur illitu *Lattis muliebris, Cremoris, Ol. Pinearum* non rancidarum recens expressum mire commendatur. *Pinguedinem Porci liquefactam, & plumâ inunctam*, laudat Rondeletius. *Alii humanam*, cui vim anodynæ tribuit singularem *Fabricius*. *Oleo l.d. Com-Amygd. nihil præstantius ad tollendum dolorem, & Cicatrices prohibendas reperi posse testatur Forestus*, qui damnat alibi *Buryrum*. Locum etiam habent *Decocta Malvae, Chamomel. Altheæ, Fænugr. Ficuum*, ex his vel vapor excipiatur, vel linteamina madescant, cavendo ne hæc, quod facile refrigerentur, ægris accersant pro spe formæ Recidivæ perniciem.

86. Matur. tæ, quod agnoscitur ex Caloris & Coloris remissione, si non sponte aperiantur, omnino rationi consentaneum est apertioñem artificiosam minus nocere, quam ruptionem violentam, licet contrà frictionem non horreat Platerus. *g.Pr.l.l.* De Instrumentorum Materia, & Metallorum viribus disputare supervacaneum est. Interim licet sanies sit expressa, nihilominus maturantia superiora continuabuntur, ut quod reliquum est suppuretur, quibus tamen aliquid ex Abstergentibus commiscebimus.

87. Ad Exiccationem tandem deventi, meritò dubitamus, num illa, quod fieri solet, festinanda sit *Astringentibus*. Hæc enim non sordes tantum Cuti quodammodo exulcerantur.

tae imprimunt, sed & quod influit repellunt, unde necessaria relinquuntur perpetua fovearum vestigia. Satius igitur soli Naturae totum committere negotium, quam inconvenienter turbare recte agentem, si sibi relinquatur. Quod enim attestante experientia minor saepè relinquatur deturatio, si absit manus medica, exiccationem potius immaturam accusamus, quam artificiosam perforationem.

3. Pr. l. i. 88. Cum itaque monente *Platero* & *Foresto* præcavere
c. 3. 6. obs. præstet, quam explere veile foveas, illa methodo forsan
57. præcavebimus, qua tractamus ulcera. Primum nimis hic locum invenient *Abstergentia* quibus *Astrictio* est ad-
versissima. Ex iis *Sal* quem svadent Arabes, nimis mordi-
cat; præferuntur *Serum Lactis*, *Decoculum Hordei* non decorti-
cum rad. *Irid.* fl. *Emulsio Nucl.* *Perficit.* vel *Amygd.* amar. cum
Aq. fl. fab. *Ol.* *Amygd.* amar. *Irinum*. *Succus Agrim.* *Marrubii*, *Si-*
gilli Sal. & *Alia*.

89. Sanie non amplius apparente si aliquid in cute de-
prehendatur erosum ex Cavitatibus apparentibus, *Sarcoticiis*
instandum, ubi profundunt liquor *Thuris* in *Alb.* ad duritiem co-
eto dissoluti; vel pulv. *Sarcotici*: quamvis ipsa Natura Cavi-
tates expleat modo leviter detergentibus emundentur, nec
festinentus nimis astringentia.

90. *Astringentibus* imponenda tandem ultima manus, ex
quibus sufficient fomenta per decocta rosarum *Plantag.* fol.
Myrti, Rad. *Tomentill.* vel unguenta *Diapomphol.* de *Tutia*, de
Plumbo Montagn.

91. Hæc omnia tantò majore curâ erunt administranda,
si Variolæ ob multitudinem relinquant excoriationes, vel
ob Materiæ pravitatem in ulcera degenerent. Alias tan-
to apparatu, quem præter rem descripsisse videri possimus,
haud est opus, nisi forsan in iis partibus, quæ quod Oculis
sunt expositæ, sollicitius ob id tractari cupiunt, ab iis præ-
sertim, quibus pro Dotे potissima solet esse Corporis ve-
nustas.

92. In horundem gratiam Macularum etiam reliquiæ
docen-

AE 07

docentur tolli Cosmeticis abstergentibus ex quibus commen-
datissima sunt Aq. deft. Sigill. Salom. fl. fabar melonum immatur.
Sudor Ovorum vel Aqua d. ex testis, quam pretiosissimam pro-
clamat Guil. Fabricius, Gerja Sigill. Sal. Scrophular. unguentum
Scrophular. ex succo & pingv. humana concinnatum. Ol. Myrrb.
thuris. Tinctum Fellis Tauri Hartm. Composita qui desiderat
consulat Sennert. 5 Pr. 3. 1. 4. Forest. l. 6. obf. 58. Mercur. l. t. de
M. P. c. 2. Gvainer. diff. 3. de Peste c. 6.

93. Ad oculorum Maculas & Cicatrices laudatur instar
Secreti liquor ex fl. Rorism. collectus ab Anton. Porto (a) Sa-
charum cum Aq. Ros. ab Amato L. (b) Foresto (c) Aqua
Glandorpii, (d) qua Cicatricem ex vulnere eminentem abstu-
lisse se testatur. A Med. acrioribus ut summum esse peri-
culum, ita Nubeculas ab his caussis ortas ut plurimum in-
sanabiles observavit. *Fabricius Cent. 1. obf. 25. & Cent. 3.*
obf. 23.

a) l. 4. c 34.
b) C. 3.
Cur. 19.
c) b. obf 54.
d). Spec.
Ebir. c. 26.

94. Hæc sunt quæ de Naturâ & Curâ Morborum
horundem proponere placuit. Jam tandem Anchora de
prorâ jacitur, sicut littore puppes. Numini, cuius auspicio
& explicavimus & collegimus Vela, votivam debemus
tabellam. Dirigat Nauclerus ille Cœlestissimus
porrò Cymbam istam, ad Nominis sui
Gloriam, Proximique
Salutem.

AS(*†*)S

CLARIS-

E(†)S

CLARISSIMO DN. GRASSIO,
MEDICINÆ CANDIDATO,
AMICO HONORANDO.

Capeſſe meritam, quam tibi diu Virtus
Palmam ſpoṇdit, quāq; concatenati
Poſcunt labores jure, quos inexhaustis
Perſequeris auiſis perdiuſq; pernoxq;

He ſunt corona, queſis Apollini ſacrum

Caput impeditur, quiſquis improbo niſu

Doctas opellas strenuus, domi fallens,

Turbis procul, procul negocis, pergit.

Non hunc moratur pellicis voluptatis

Lafciva Siren, ſed nec ingenii luxus

Populator ingens, Patrimonii gurges,

Formæ charybdis: non vagatur hinc inde,

Per hac, per illa, Curio levis, ſoli

Eidens ſibi, ſemper foris, domi nunquam:

Sed HOC agit, memorq; temporis curti

Satagit ſuorum. Qualis hic meus GRASSI

DEO ſibiq; notus hactenus vivens,

Medicæ vacavit pertinax rei tantum,

Penitosq; Naturæ Parentis augustæ

Vift recessus, ſi vel abditum quidquam

Herbe recluderent, vel exta brutorum

Aliquid monerent, aut cadaver humanum.

Felix, Amice, talis experimenti!

En preſtolatur te Machaonem Silesis

Suum, tibiq; certa jam parat ſoſtra.

Fac quod facis, Patriaq; te laboranti

Serva, perinde Medens fidelis & Civis.

Acclamabat FELICITER

M. SAMUEL POMARIUS

SILESIUS.

ꝝ(†)ꝝ